SELETUSKIRI
Vabariigi Valitsuse otsuse juurde
"Eesti seisukohad Euroopa innovatsioonipaketi kohta "

Lühikokkuvõte
Eesti seisukohad kujundatakse **Euroopa innovatsioonipaketi kohta**.

Euroopa Komisjon esitas 9. septembril 2026. a **Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, millega kehtestatakse meetmete raamistik liidu innovatsiooniökosüsteemi tugevdamiseks ja muudetakse määrust (EL) 2017/1001 (Euroopa innovatsiooniakt) (COM(2026) 567)** eelnõu. Euroopa innovatsioonimääruse eesmärk on lihtsustada teadus- ja arendustulemuste jõudmist turule ning toetada innovaatiliste ettevõtete kasvu, tugevdades Euroopa konkurentsivõimet, tehnoloogilist suutlikkust ja majandusjulgeolekut. Selleks edendatakse teadus- ja arendustegevuse hankeid ning lihtsustatakse intellektuaalomandi väärtustamist ja kasutamist rahastamisel.

Samuti esitas komisjon **Nõukogu soovituse ettepaneku, milles käsitletakse regulatiivliivakastidega seotud ühiseid põhimõtteid, et toetada innovatsiooni ja tulevikukindla õigusraamistiku loomist**. Soovituste eesmärk on parandada juurdepääsu regulatiivliivakastidele ja vähendada liikmesriikide vahelist killustatust.

Mõju Eesti majandusele ja avalikule sektorile: Euroopa innovatsioonimääruse ja regulatiivliivakastide soovituse mõju Eestile on esialgsel hinnangul valdavalt positiivne, eelkõige majandusele. Meetmed võivad parandada innovaatiliste ettevõtete juurdepääsu rahastamisele ja Euroopa turule, soodustada intellektuaalomandi kommertsialiseerimist ning teadus- ja arendustulemuste jõudmist kõrgema lisandväärtusega toodetesse ja teenustesse. Regulatiivliivakastid võivad vähendada õiguslikku ebakindlust ja kiirendada uute tehnoloogiate ning ärimudelite turule jõudmist. Positiivset mõju võib avalduda ka avalike teenuste tõhususele, tehnoloogilisele julgeolekule ja keskkonnainnovatsioonile, kuid rakendamine eeldab avalikult sektorilt täiendavat pädevust ja võib suurendada töökoormust. Eesti jaoks sõltub majandusliku kasu realiseerumine eelkõige ettevõtjate ja avaliku sektori võimekusest uusi võimalusi aktiivselt kasutusele võtta.

Eesti toetab innovatsioonipaketi üldeesmärke, mis aitavad kiirendada uuenduslike lahenduste turule jõudmist, vähendada siseturu killustatust ning parandada ettevõtete kasvu- ja rahastamisvõimalusi. Peame oluliseks innovatsiooni toetavaid riigihankeid ja intellektuaalomandi paremat väärindamist ning leiame, et regulatiivliivakastidele, sealhulgas ajutiste erandite võimaldamisele, tuleb luua selge ja siduv ELi õigusraamistik ilma, et sellega kaasneks ülereguleerimist.

1. Sissejuhatus

Euroopa Komisjon esitas 9. septembril 2026. a **Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, millega kehtestatakse meetmete raamistik liidu innovatsiooniökosüsteemi tugevdamiseks ja muudetakse määrust (EL) 2017/1001 (COM(2026) 567)** (edaspidi **Euroopa innovatsioonimäärus**)[1] eelnõu, mille eesmärk on tugevdada Euroopa Liidu (EL) innovatsiooniökosüsteemi ja parandada ühtse turu toimimist innovatsiooni valdkonnas. Algatuse eesmärk on vähendada takistusi teadus- ja arendustulemuste turule jõudmisel ning innovaatiliste ettevõtete kasvamisel, et suurendada Euroopa konkurentsivõimet, tehnoloogilist suutlikkust ja majandusjulgeolekut. Selleks nähakse ette meetmed teadus- ja arendustegevuse hangete kasutamise edendamiseks ning intellektuaalomandi varade väärtustamise ja rahastamises kasutamise hõlbustamiseks. Ettepanek on osa ELi idu- ja kasvufirmade strateegia ning laiemate konkurentsivõime ja innovatsioonipoliitika eesmärkide elluviimisest.

Innovatsioonimääruse eelnõu põhieesmärgid:

- suurendada Euroopa konkurentsivõimet ja tootlikkust;

[1] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=COM:2026:567:FIN

- kiirendada innovaatiliste lahenduste turule jõudmist;
- tugevdada Euroopa tehnoloogilist suveräänsust, vastupanuvõimet ja majandusjulgeolekut;
- parandada innovaatiliste ettevõtete ligipääsu rahastusele;
- soodustada strateegiliselt oluliste tehnoloogiate arendamist ja kasutuselevõttu ELis.

Samuti esitas komisjon **Nõukogu soovituse ettepaneku, milles käsitletakse regulatiivliivakastidega seotud ühiseid põhimõtteid, et toetada innovatsiooni ja tulevikukindla õigusraamistiku loomist[2],** eesmärk on aidata luua keskkond, kus innovatsioon ja õigusraamistik edendavad majanduskasvu, konkurentsivõimet ja vastupanuvõimet kogu ELis. Regulatiivliivakastid on ajaliselt ja mahuliselt piiratud keskkond, mis võimaldab turu tingimustes ning järelevalve all katsetada uudseid tooteid ja teenuseid, mis ei pruugi olla kehtivate nõuetega kooskõlas. Soovituses esitatakse regulatiivliivakastide ühine ELi võrdlusraamistik kohaldamiseks valdkondades, kus puuduvad EL õigusaktid, ning regulatiivliivakastide määratlus põhimõtetega, mida nende loomise, järelevalve ja piiriülese rakendamise puhul tuleks järgida. Soovituses esitatakse regulatiivse eksperimenteerimisvahendi ühtne käsitlus, mis kehtiks kogu ELis ja võimaldaks seda tulemuslikumalt ja tõhusamalt rakendada, tuginedes liikmesriikide kogemustele ja parimatele praktikatele. Soovituse eesmärk on parandada juurdepääsu regulatiivliivakastidele ja vähendada liikmesriikidevahelist killustatust. Tõhusalt rakendatud regulatiivliivakastid annavad innovaatoritele suurema õigusselguse ning toetavad uuenduslike tehnoloogiate, toodete, teenuste ja ärimudelite arendamist.

Eelnõude vastuvõtmisel on nende ülevõtmiseks vajalik siseriikliku õiguse täiendamine. Seega Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152[1] lg 1 kohaselt tuleb määruse eelnõu seisukohad esitada Riigikogule. Õigusakti vastuvõtmiseks on nõukogus vaja kvalifitseeritud häälteenamust. Subsidiaarsustähtaeg on 12. november 2026. a. Innovatsioonimääruse eelnõu menetlemine toimub EL nõukogu teaduse töörühmas.

Seisukohad ja seletuskirja koostasid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi innovatsiooni ja tehnoloogia osakonna innovatsioonikspert Mari-Liis Seer (5363 3178; mari-liis.seer@mkm.ee); innovatsiooni ja tehnoloogia osakonna Accelerate Estonia programmi avaliku poliitika juht Rebeka Neitsov (5347 7194; rebeka.neitsov@mkm.ee); innovatsiooni ja tehnoloogia osakonna juhataja Mikk Vahtrus (625 6389; mikk.vahtrus@mkm.ee); majanduse ja innovatsiooni valdkonna vanemnõunik Evelin Tõnisson (625 6353; evelin.tonisson@mkm.ee). Justiits- ja Digiministeeriumi ettepanekud koondas Kristiina Krause (5243096; kristiina.krause@justdigi.ee); Rahandusministeeriumi ettepanekud riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakonna riigihangete valdkonna juht Estella Põllu (58851336; estella.pollu@fin.ee); Haridus- ja Teadusministeeriumi ettepanekud edastas nõunik Piret Sütt (7354046; piret.sutt@hm.ee); Kliimaministeeriumi ettepanekud välissuhete osakonna EL teemade juht Eliise Merila (626 2843; eliise.merila@kliimaministeerium.ee) ning Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ettepanekud edastas välissuhete ja eurokoordinatsiooni osakonna nõunik Kaja Hinno (5627 3221; kaja.hinno@agri.ee) ja Sotsiaalministeeriumi ettepanekud EL ja väliskoostöö osakonna nõunik Elen Ohov (5309 4709; Elen.Ohov@sm.ee). Valdkonna eest vastutavad asekantslerid on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi majandus- ja tööstuspoliitika asekantsler Sandra Särav-Tammus (sandra.sarav@mkm.ee; 551 2001) ja innovatsiooni ja majandusarengu asekantsler Sigrid Rajalo (sigrid.rajalo@mkm.ee; 523 1751).

Valdkonda puudutavad varasemad Vabariigi Valitsuse seisukohad:

- Eesti EL poliitika prioriteedid 2025-2027 (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 19. juuni 2025. a istungil);
- Eesti seisukohad EL ühtse turu tuleviku kohta (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 16. oktoobri 2024. a istungil ja Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni (ELAK) 4. novembri 2024. a istungil);
- Eesti seisukohad Euroopa Konkurentsivõime Fondi kohta (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 29. jaanuari 2026. a istungil ning Riigikogu ELAKi 13. veebruari 2026. a istungil);
- Eesti seisukohad Euroopa tööstusstrateegia paketi, eelnõu kohta (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 18. juuni 2020. a istungil ja Riigikogu majanduskomisjoni 1. juuli 2020. a istungil ning Riigikogu ELAKi 6. juuli 2020. a istungil);

[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52026DC0568&qid=1792501033685

- Eesti seisukohad Euroopa tööstusstrateegia ajakohastamise kohta (heaks kiidetud 7. oktoobri 2021. a Vabariigi Valitsuse istungil ja Riigikogu majanduskomisjoni 19. oktoobri 2021. a ja Riigikogu ELAKi 22. oktoobri 2021. a istungil);
- Eesti seisukohad Euroopa ettevõtluskukrute loomist käsitleva eelnõu kohta - COM(2025) 838 (heaks kiidetud 15. jaanuari 2026. a Vabariigi Valitsuse istungil ja Riigikogu majanduskomisjoni 26. jaanuari 2026. a ja Riigikogu ELAKi 9. veebruari 2026. a istungil);
- Riigihangete strateegilised põhimõtted (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuskabineti 16. novembri 2023. a istungil);
- Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni avalikul konsultatsioonil "ELi riigihankeeeskirjad – läbivaatamine" (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 8. jaanuari 2026. a istungil ning Riigikogu ELAKi 23. jaanuari 2026. a istungil);
- Eesti seisukohad EL pikaajalise eelarve aastateks 2028-2034 kohta (heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 4. detsembri 2025. a istungil, Riigikogu majanduskomisjoni 9. detsembri 2025. a ning Riigikogu ELAKi 19. detsembri 2025. a istungil);
- Eesti teaduse, arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse arengukava 2021–2035 (koostamise ettepanek heaks kiidetud Valitsuskabineti 12. septembri 2019. a istungil);
- Eesti tööstuspoliitika 2035 (Tööstuspoliitika dokumenti tutvustati Vabariigi Valitsusele augustis 2023.a).

2. Õiguslik alus, subsidiaarsus ja proportsionaalsus
2.1 Euroopa innovatsioonimäärus

2.1.1 Õiguslik alus

Innovatsiooni määruse eelnõu õiguslik alus on ELi toimimise lepingu artikkel 114, mis võimaldab ühtlustada liikmesriikide õigusnorme siseturu tõhusa toimimise tagamiseks. Ettepaneku eesmärk on vähendada liikmesriikide erinevatest reeglitest tulenevaid piiriüleseid takistusi teadus- ja arendustegevuse hangetes ning intellektuaalomandi hindamisel ja kommertsialiseerimisel, hõlbustades seeläbi innovatsiooni, rahastamise ning kaupade, teenuste ja kapitali piiriülest liikumist ELi ühtsel turul.

2.1.2 Subsidiaarsus

Euroopa Komisjoni hinnangul on eelnõu kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 5 lõikes 3 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega, kuna innovatsiooni arendamise, turuletoomise ja skaleerimisega seotud probleemid on üha enam piiriülesed ning liikmesriikide erinevad reeglid teadus- ja arendustegevuse hangete ning intellektuaalomandi hindamise ja kommertsialiseerimise kohta killustavad ühtset turgu. ELi liikmesriigid ei suuda neid probleeme üksinda piisavalt lahendada. ELi tasandi ühine raamistik vähendaks õiguslikku killustatust, hõlbustaks piiriülest koostööd ja innovatsiooni rahastamist ning parandaks innovaatiliste ettevõtete võimalusi kogu siseturul kasvada. Seetõttu annab kavandatud ELi tasandi tegevus võrreldes üksikute liikmesriikide meetmetega lisaväärtust ning toetab ELi konkurentsivõimet ja strateegilist autonoomiat.

Eesti hinnangul on eelnõu subsidiaarsuspõhimõttega kooskõlas.

2.1.3 Proportsionaalsus

Euroopa Komisjon on välja toonud, et eelnõu on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, kuna kavandatud meetmed piirduvad sellega, mis on vajalik innovatsiooni edendamiseks ja siseturu toimimise parandamiseks, ega sea liikmesriikidele ega ettevõtjatele ebaproportsionaalset koormust. Ühtsed reeglid teadus- ja arendustegevuse hangetele vähendavad menetluste aega ja kulusid ning hõlbustavad piiriüleseid ühishankeid. Samuti toetavad Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (*European Union Intellectual Property Office* -

EUIPO) juurde loodav intellektuaalomandi põhise rahastamise kompetentsikeskus, ELi ülene intellektuaalomandi hindamise raamistik ja digitaalne intellektuaalomanditurg teadus- ja innovatsioonitulemuste kommertsialiseerimist ning rahastamist. Meetmed tuginevad olemasolevatele struktuuridele ja praktikatele, vähendades seeläbi täiendavat halduskoormust.

Proportsionaalsuse põhimõtte osas peab Eesti oluliseks, et halduskoormus ettevõtjatele ja liikmesriikidele oleks minimaalne ning et kavandatavad kohustused oleksid selgelt põhjendatud ja riskipõhised.

2.2 Nõukogu soovitus regulatiivliivakastide kohta

2.2.1 Õiguslik alus

Ettepaneku õiguslik alus on EL toimimise lepingu artikli 173 lõige 3 ja artikkel 292. Artikli 173 kohaselt toetavad EL ja liikmesriigid meetmeid, mis tugevdavad liidu tööstuse konkurentsivõimet ning soodustavad innovatsiooni, teadus- ja arendustegevuse tulemuste rakendamist. Artikli 292 alusel võib nõukogu komisjoni ettepanekul vastu võtta soovitusi. Algatus ei laienda ELi reguleerimispädevust ega loo liikmesriikidele siduvaid kohustusi; soovituse rakendamise viisi otsustavad liikmesriigid ise, arvestades riiklikke vajadusi ja kehtivat ELi õigust.

2.2.2 Subsidiaarsus

Euroopa Komisjoni hinnangul on regulatiivliivakastide soovituse eelnõu on kooskõlas ELi lepingu artikli 5 lõikes 3 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Regulatiivliivakastide kasutamine kasvab kogu ELis, kuid liikmesriikides on nende rakendamine ja käsitlus erinev, mis tekitab piiriüleses koostöös killustatust ja lisakulusid. Ettepanek loob ühise ELi võrdlusraamistiku regulatiivseks eksperimenteerimiseks, toetades ühtlustatud lähenemist, vähendades halduskoormust ning soodustades innovatsiooni ja ELi ühtse turu toimimist. Samal ajal jääb regulatiivliivakastide kavandamine ja rakendamine liikmesriikide pädevusse.

Eesti hinnangul on eelnõu subsidiaarsuspõhimõttega kooskõlas.

2.2.3 Proportsionaalsus

Euroopa Komisjoni hinnangul on ettepanek on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ega lähe kaugemale sellest, mis on vajalik regulatiivliivakastide kasutamise ühtsemaks edendamiseks ELis. Eesti oleks eelistanud regulatiivliivakastide käsitlemist määruses, kuid saame nõustuda, et soovitus toetab liikmesriikide ja ELi koostööd regulatiivliivakastide väljatöötamisel ja rakendamisel, säilitades samas liikmesriikide paindlikkuse ning liikmesriikide poolse vastutuse. Soovituses rõhutatakse et regulatiivliivakastide loomisel ja rakendamisel on oluline läbipaistvus. Samuti soovitatakse kaaluda eksperimenteerimisega seotud riskijuhtimismeetmeid.

3. Esialgse mõjude analüüsi kokkuvõte

Euroopa innovatsioonimääruse ja regulatiivliivakastide soovituse mõju Eestile on valdavalt positiivne ning kõige olulisem mõju avaldub majandusele. Meetmed saavad aidata muuta olemasoleva tugeva innovatsioonivõimekuse senisest enam ettevõtete kasvuks, ekspordiks, investeeringuteks ja kõrgemaks lisandväärtuseks. Meetmed võivad parandada innovaatiliste ettevõtete ligipääsu rahastamisele ja Euroopa turule, soodustada intellektuaalomandi kommertsialiseerimist ning kiirendada uute tehnoloogiate ja ärimudelite turule jõudmist. Eesti jaoks on peamine võimalus kasutada uusi instrumente väikese siseturu piirangu ületamiseks ja innovatsiooni muutmiseks ekspordiks, investeeringuteks ja kõrgemaks lisandväärtuseks.

Avalikule sektorile võib rakendamine esialgu tuua täiendavat töökoormust ja pädevuste arendamise vajadust, kuid pikemas vaates parandada avalike teenuste tõhusust. Mõju sotsiaalvaldkonnale, julgeolekule ja

keskkonnale on eeldatavalt valdavalt kaudne ja positiivne. Positiivse mõju tegelik ulatus sõltub Eesti ettevõtete ja avaliku sektori võimekusest uusi võimalusi kasutada.

3.1 Mõju majandusele

Euroopa Komisjoni mõjuhinnangu kohaselt luuakse innovatsioonimäärusega Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) kaudu intellektuaalomandiga tagatud rahastamise pädevuskeskus, ühtne väärtuse määramise raamistik ja veebipõhine kauplemiskoht. Selle meetme eesmärk on soodustada intellektuaalomandi õiguste üleandmist ja litsentsimist ning parandada innovaatiliste ettevõtete võimalusi kaasata rahastust. Meetme rakendamise haldus- ja kohandamiskulud on ameti jaoks hinnanguliselt kokku 3,2 miljonit eurot ning need kaetakse ameti omavahenditest. Komisjon on hinnanud, et samal ajal võimaldab meede ettevõtjatel säästa halduskuludelt ligikaudu 35 miljonit eurot (intellektuaalomandipõhiste varade suure osakaaluga ettevõtjate puhul tänu ühtsemale lähenemisele intellektuaalomandi väärtuse määramisele ning intellektuaalomandi lihtsamale litsentsimisele ja üleandmisele intellektuaalomandi kauplemiskoha kaudu) ning kaasata hinnanguliselt 10,2 miljardi euro ulatuses täiendavat intellektuaalomandiga tagatud riskikapitali ja laenuraha aastas.

Komisjon on välja toonud, et teadus- ja arendustegevuste hangete ning piiriüleste ühishangete jaoks kehtestatava ühtlustatud korraga peaks asjaomastele avaliku sektori hankijatele andma 1 miljardi euro suuruse kokkuhoiu aastas ja teenima igal aastal täiendavalt 25,92 miljardit eurot kasumit.

Samuti toob komisjon välja, et ELi eelistamisega seoses võetakse teadus- ja arendusteenuste hangetes kasutusele loobumisklauslid, millega võimaldatakse hankida hõlmamata tarnijatelt, kui hõlmatud tarnijatelt sobivat alternatiivi ei ole või kui hõlmatud ja hõlmamata tarnijate vahel on ebaproportsionaalsed maksumuse erinevused. Komisjoni hinnangul aitab see meede näiteks elutähtsa tehnoloogia ja strateegilise taristu puhul suurendada ELi avatud strateegilist autonoomiat, vähendades sõltuvusriske ja toetades ELi-põhiste tarneahelate arendamist. Komisjoni esialgsel hinnangul vähendavad loobumisklauslid ka ELi eelistamise negatiivset makromajanduslikku mõju, mis arvatakse olevat ligikaudu 464 miljonit eurot.

Kokkuvõttes on Euroopa Komisjon hinnanud, et meetmete koosmõju toetab innovatsiooni kogu tsüklis, kõrvaldades nii pakkumise kui ka nõudluse takistusi. Selle tulemusel võib ELi SKP kümne aastaga suureneda 0,25–0,42% ja tekkida kuni 507 000 uut töökohta.

Eesti kuulub Euroopa innovatsioonitegevuse tulemustabeli[3] järgi 2026. aastal jätkuvalt tugevate innovaatorite hulka, saavutades innovatsiooni koondindeksis tulemuse 108,6% EL keskmisest ning paiknedes ELis 11. kohal ning näitab, et oleme liikumas õiges suunas. Meie tugevuseks on ettevõtete innovatsioonitegevus, teadus- ja ettevõtlussektori koostöö ning riskikapitali kättesaadavus ning Eestis tekib palju uusi teadmisi ja innovaatilisi ettevõtteid. Teisalt on väljakutseks innovatsiooni jõudmine kõrgema lisandväärtusega tootmisesse ja eksporti. Eesti keskmise- ja kõrgtehnoloogilise tööstuse tööhõive osakaal on ainult 23,9% võrreldes EL 38,6%-ga, kõrgtehnoloogiliste toodete eksport jääb märgatavalt alla EL keskmise ning tööjõu tootlikkus ulatub vaid 47%-ni EL keskmisest innovatsiooninäitajate võrdluses. Seetõttu ei ole Eesti probleemiks innovatsiooni loomine, vaid uuenduslike lahenduste viimine rahvusvahelistele turgudele ja kõrgema lisandväärtusega tööstuslikku tootmisesse. Uuringud näitavad, et nõudluspoole instrumendid ehk innovatsioonihanked on olulised turu kujundamiseks ja olemas on seosed avalike hangete ja innovatsioonide suurema turuedu vahel ning teatud tingimustel võivad nõudluspoolsed meetmed osutuda pakkumispoolsetest tõhusamaks. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt algatatud uuringust "Avaliku sektori strateegilised valikud ettevõtete konkurentsivõime edendamisel – kas hankida või toetada" 2025[4] nähtub, et innovatsioonihanke hinnanguline positiivne mõju lisandväärtuse kasvule töötaja kohta on ligikaudu 16 protsendipunkti aastas. Sellest võib järeldada, et avaliku sektori roll turu kujundajana võimaldab ettevõtetel arendatud lahendusi tegelikus turukeskkonnas rakendada ja edasi arendada.

[3] https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2026/ec_rtd_eis-country-profile-ee.pdf
[4] https://taltech.ee/mkminnovatsioon

Innovatsioonimääruse majanduslik mõju Eestile ei sõltu niivõrd sellest, kui palju uusi kohustusi määrus Eestile paneb, vaid sellest, kas Eesti suudab kasutada Euroopa tasandi teadusarendustegevuse (TA) hankeid ja intellektuaalomandi-põhist rahastamist oma väikese siseturu piirangu ületamiseks. Eesti lähtepositsioon on kahene: ühelt poolt on Eestis kõrge innovatsiooni ja digitaalne võimekus, 65% ettevõtetest on innovaatilised ning TA kulutused moodustasid 2024. aastal ligikaudu 2% [5]; teiselt poolt on Eesti erasektori TA, patentimine, intellektuaalomandi kommertsialiseerimine ja tavapäraste VKEde kapitalile ligipääs endiselt nõrgemad kui potentsiaal eeldaks. Seega võiks innovatsioonimäärus Eesti jaoks olla eelkõige kasvupoliitika instrument, mitte lihtsalt innovatsioonipoliitika instrument: kui Eesti kasutab seda aktiivselt tekib seos SKP kasvuks; kui aga Eesti jääb peamiselt regulatsiooni rakendajaks, aga ei ehita välja ettevõtete võimekust Euroopa TA-hangetel osaleda, võib suurem osa majanduslikust kasust liikuda suuremate liikmesriikide ettevõtetele.

Lisaks õigusraamistiku uuendamisele peaks panema olulist rõhku ka ettevõtjate valmisolekule teadus- ja arendusteenuste hangetel osalemisele. Konkurentsivõimeliste pakkumiste koostamiseks või õigete nõustajate kaasamiseks puuduvad sageli hankealased teadmised ja ressursid, eelkõige iduettevõtetel, kasvufirmad ja väiksematel ettevõtetel. Oluline on pakkuda regulatsiooni rakendamisel ka toetavaid meetmeid, sh juhendmaterjale, nõustamist, koolitusi ja häid praktilisi näiteid.

Regulatiivliivakastide majanduslik mõju seisneb eelkõige Euroopa ettevõtete konkurentsieelise võimendamisel. Järelevalve all ning kontrollitud keskkonnas eksperimenteerimine annab ettevõtjale julguse ning stiimuli katsetada uudseid tehnoloogiad ning ärimudeleid. Eksperimenteerimine kontrollitud keskkonnas vähendab õiguslikku ebakindlust innovaatiliste ning TA mahukate projektide puhul, kus õigusselgus projektide lubatavuse osas võib dikteerida nende edasist käekäiku. Investorite jaoks on uutesse tehnoloogiatesse investeerimisel oluline skaleeritavus ning õiguskindlus, mida eriti keerukate arendusprojektide puhul võib olla keeruline nö laboritingimustes tõendada. Edukamad näited regulatiivliivakastide kasutamisest pärinevad finantstehnoloogiast ning mida uurides[6] Seega on regulatiivliivakastidel oluline roll ka majanduse elavdamisel. Näiteks Eestis ja rahvusvahelistel tuntud innovaatilised ettevõtted Bolt ja Wise on pidanud oma teenuste puhul pidanud navigeerima õiguslikult hallil alal. Regulatiivliivakastide võimaldamine oleks oluliselt kiirendanud ja silunud protsessi olukordades, kus ärimudelite seadustamiseks oli vaja kehtivaid seaduseid põhimõtteliselt muuta, näiteks platvormipõhise sõidujagamise seadustamisel ühistranspordiseaduses või finantsteenuste kaugisikutuvastuse lubamisel. Regulatiivliivakastide käivitamine omab seega väga konkreetset väärtust era- ja avaliku sektori koostööl, võimendamaks innovaatiliste ettevõtete arendusprotsesse.

3.2 Mõju sotsiaalvaldkonnale

Innovatsioonimääruse eelnõul võib olla kaudne mõju tööhõivele, töötajate oskuste arendamisele ja töökohtade struktuurile innovatsiooni ning uute tehnoloogiate kasutuselevõtu kaudu. Mõju ulatus sõltub määruse rakendamisest. Eestis on oluline arvestada oskustööjõu puuduse ning ümber- ja täiendusõppe vajadusega[7].
Innovatsioonimäärus loob paremad võimalused tellida teadus- ja arendustegevuse kaudu uusi lahendusi tervishoiu-, haridus- ja sotsiaalteenuste arendamiseks. See toetab teenuste kvaliteedi, kättesaadavuse ja tõhususe parandamist ning aitab leida lahendusi rahvastiku vananemisest ja tööjõupuudusest tulenevatele probleemidele ning regionaalsete erinevuste vähendamiseks. Näiteks võimaldaks see rakendada avalike teenuste osutamisel suuremal määral digitaal- ja tehisintellektipõhiseid lahendusi.

Regulatiivliivakastide rakendamise mõju sotsiaal– ja tervishoiusektoris saab pidada samuti positiivseks, sest omab potentsiaali ajutiselt katsetada reguleeritud teenusmudeleid. Alarahastatud ja tööjõupuuduses vaevlevas sotsiaalsektoris võimaldab liivakastis katsetatud ja õigusselguse saanud teenuste ja tehnoloogiate rakendamine potentsiaalselt vähema ressurssiga pakkuda paremaid teenuseid. Sotsiaalsektori tooted puudutavad sageli haavatavaid sihtrühmi (eakad, lapsed, puuetega inimesed) ja tundlikke isikuandmeid. Liivakasti raames toimuv

[5] Statistikaameti andmed: https://stat.ee/en/find-statistics/statistics-theme/technology-innovation-and-rd/innovation?utm_source=chatgpt.com
[6] Regulatory sandboxes and fintech funding: evidence from the UK
[7] https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-member-states/country-pages-including-country-reports/country-report-estonia_en

järelevalve võimaldab ohtlikud või ebaeetilised funktsioonid tuvastada ja kõrvaldada enne toote massilist kasutuselevõttu, mille tõttu omakorda väheneb risk inimeste tervisele, turvalisusele ja privaatsusele.

3.3 Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele, kuludele ja tuludele

Innovatsioonimääruse rakendamiseks on vajalik riigi ja kohalike omavalitsuste asutustelt uute teadmiste arendamist, et viia läbi teadus- ja arendusteenuste hankeid (sh kommertskasutusele eelnevate riigihangete e *pre-commercial procurement - PCP*) ning toetada intellektuaalomandi õiguste haldamist. Lühiajaliselt võivad suureneda koolitus- ja halduskulud, kuid pikemas vaates tõstab ja ühtlustab see avaliku sektori oskuseid ja teadmisi ning soodustab uuenduslike lahenduste kasutuselevõttu, vähendab dubleerimist ja soodustab koostööd ühiste probleemide lahendamiseks ja võimaldab avalikke teenuseid osutada kulutõhusamalt.

Regulatiivliivakastide mõju töökoormusele üldiselt hinnata võimalik ei ole, sest see oleneb oluliselt individuaalse projekti ulatusest ning antud regulatiivse olustiku keerukusest. Eelduseks on, et teatav töökoormuse kasv regulatiivliivakastide kasutuselevõtuga võib tekkida, nii esmases faasis liivakastide väljatöötamisel kui ka hilisemas faasis juba konkreetsete projektide käivitamisel. Märkida tuleks siinkohal, et regulatiivliivakastide eelduseks on, et liivakasti sisenev projekt on õigustatud ning lähtuda tuleks regulatiivse selguse saamise vajadusest.

3.4 Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Euroopa innovatsioonimäärus võib tugevdada Eesti julgeolekut, suurendades Euroopa ja Eesti tehnoloogilist võimekust ning vähendades strateegilisi sõltuvusi. Samal ajal võib see mõjutada Eesti suhteid kolmandate riikidega ja suurendada vajadust hinnata tehnoloogiasiirde, välisomandi ning riigihangetega seotud julgeolekuriske. Ettepanek käsitleb teadus- ja arendustegevuse riigihangetes ka julgeoleku ja avaliku ohutuse küsimusi, sealhulgas konfidentsiaalse teabe kaitset ning põhjendatud juhtudel osalemise ja lepingutingimuste piiramist julgeolekuhuvide kaitseks. Eesti julgeolekupoliitika lähtub laiapindsest riigikaitsest ning peab oluliseks tehnoloogiliste sõltuvuste ja kriitiliste teenustega seotud riskide vähendamist[8].

Välissuhetele võib mõju avalduda eelkõige EL ühise tehnoloogiapoliitika, rahvusvahelise teaduskoostöö ning kolmandate riikidega seotud tehnoloogia- ja tarneahelasuhete kaudu. Mõju ulatus sõltub määruse lõplikust sõnastusest ja rakendamisest. Seetõttu on Eesti huvides toetada innovatsiooni ja Euroopa tehnoloogilist võimekust viisil, mis säilitab piisavad võimalused riiklike julgeolekuhuvide kaitseks ning arvestab Eesti rahvusvaheliste kohustustega[9].

Regulatiivliivakaste kavandatakse ka ELi sõjalise mobiilsuse paketi raames (*Military Mobility Package*[10]), võimaldamaks ametliku järelevalve all katsetada uudseid autonoomseid veo- ja seirevahendeid ning näiteks mehitamata õhusõidukite süsteeme, kus tsiviil- ja sõjalised regulatsioonid kattuvad või puuduvad. Kuivõrd julgeolekuteemadel on tihedad puutepunktid erinevate valdkondadega ka tsiviilsektorist, omab regulatiivliivakastide võimaldamine ka muudes sektoritest olulist positiivset mõju.

Ühtne ning ELi tasandil harmoneeritud regulatiivliivakastide raamistik tugevdab märkimisväärselt rahvusvahelist ja piiriülest koostööd, võimaldades EL liikmesriikidel läbi viia ühiseid projekte. Samuti on siin

[8] https://kaitseministeerium.ee/en/policies-and-development-defence-capability/policies/science-and-innovation-policy

[9] https://www.riigikantselei.ee/en/supporting-government-and-prime-minister/organisation-and-planning-work-government/national

[10] Euroopa Komisjon, ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse meetmete raamistik sõjavarustuse, -kaupade ja -personali transpordi hõlbustamiseks kogu liidus (Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on establishing a framework of measures to facilitate the transport of military equipment, goods and personnel across the Union), Brüssel, 19.11.2025, COM(2025) 847 final, 2025/0847 (COD).

potentsiaali võimaldamaks tõhusamaid soovitusi Euroopa Komisjonile, kui piiriülesed regulatiivliivakastis osalenud projektid on ennast tõestanud.

3.5 Mõju keskkonnale

Euroopa innovatsioonimääruse ettepanekul on Eesti looduskeskkonnale kaudne mõju. Teadus- ja arendustegevuse tulemuste turule jõudmise ning innovaatiliste lahenduste riigihangete lihtsustamine võib soodustada keskkonnatehnoloogiate, sealhulgas energiatõhususe, ressursitõhususe, ringmajanduse ja keskkonnaseire lahenduste kasutuselevõttu.

Regulatiivliivakastide puhul on esialgsel hinnangul keskkonnale kaudne, kuid potentsiaalselt positiivne mõju. Oluliseks kriteeriumiks liivakastide käivitamisel on põhimõte, et testitavad lahendused ei tohi olla loodusele kahjulikumad ning regulaatorile säilib protsessi ja tekkivate mõjude üle pidev kontroll. Selline ametliku järelevalve all toimuv süsteem on keskkonna seisukohalt kordades ohutum kui uute tehnoloogiate reguleerimata ja järelevalveta katsetamine, kuna võimaldab varakult märgata ja maandada ootamatuid negatiivseid tagajärgi. Samal ajal pakub liivakast ettevõtjatele vajalikku õiguslikku paindlikkust ja julgust, mis on hädavajalik reguleeritud valdkondades toodete ja teenuste testimiseks reaalelulistes tingimustes.

3.6 Mõju põhiõigustele

Innovatsioonimääruse eelnõul ei ole eeldatavasti olulist mõju põhiõigustele. Rakendamisel tuleb tagada ettevõtjate võrdne kohtlemine, ettevõtlusvabaduse ja intellektuaalomandi kaitse ning isikuandmete kaitse.

Regulatiivliivakastide soovituse ettepaneku eesmärk on toetada regulatiivliivakastide kaudu innovatsiooni, tagades samal ajal õiguskindlus, läbipaistvus, põhiõiguste kaitse ning riskide asjakohane juhtimine. Ettepanek põhineb mittediskrimineerival lähenemisel ja suurendab regulatiivliivakastide läbipaistvust.

4. Sisu ja võrdlev analüüs

4.1 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa innovatsiooni ökosüsteemi tugevdamiseks (Euroopa innovatsioonimäärus).

Määruse I peatükk sisaldab üldsätteid nagu määruse reguleerimisese ja kohaldamisala, ning mõisted. Määruse 1. peatükki kohaldatakse üksnes teadus- ja arendusteenuste hangetele, mis ei kuulu direktiivi (EL) 2014/23, direktiivi (EL) 2014/24 ja direktiivi (EL) 2014/25 kohaldamisalasse, ning et määruse 3. peatükki kohaldatakse üksnes EUIPO suhtes.
II peatükis sätestatakse teadus- ja arendusteenuste hangete ning teadus- ja arendusteenuste ühishangete läbiviimise suhtes kohaldatavad normid.
III peatükk sisaldab sätteid intellektuaalomandi ja innovatsiooni rahastamise kohta. Peatükis kirjeldatakse ülesandeid, mis käesoleva määrusega antakse Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ametile, et töötada välja intellektuaalomandi väärtuse määramise ühine raamistik, luua kogu ELi hõlmav kauplemiskoht intellektuaalomandi turule viimiseks ja pädevuskeskus, mis aitab innovaatilistel ettevõtjatel pääseda ligi intellektuaalomandiga tagatavale rahastusele.
IV peatükis esitatakse lõppsätted nagu määruse rakendamise, hindamise ja jõustamise kohta. Sätestatakse komisjoni rakendus- ja delegeeritud õigusaktide mehhanismid. Määrust hinnatakse esimest korda nelja aasta jooksul pärast jõustumist ja seejärel iga viie aasta järel.

4.2 Soovitus regulatiivliivakastide kohta

Ettepanek koosneb järgmistest osadest: regulatiivliivakastide ja seotud mõistete määratlused; regulatiivliivakastide loomise põhimõtted; piiriüleste regulatiivliivakastide miinimumnõuded; osalemis- ja läbipaistvusnõuded; regulatiivset õppimist ja järelmeetmeid käsitlevad soovitused; ning soovituse rakendamise ja seire korraldus.

5. Vabariigi Valitsuse seisukohtade selgitus

Euroopa innovatsioonimäärus

5.1. Eesti toetab Euroopa innovatsioonimääruse eelnõu eesmärki tugevdada Euroopa innovatsiooniökosüsteemi, kiirendada uuenduslike lahenduste turule jõudmist ja vähendada liikmesriikidevahelist õiguslikku killustatust ühtsete põhimõtete ja raamistike loomise abil. Peame oluliseks, et eelnõuga loodav õigusraamistik oleks paindlik, tagaks õiguskindluse ega tooks kaasa liigset halduskoormust. Eelnõu peab toetama kogu innovatsiooniprotsessi alates teadus- ja arendustegevusest kuni väljatöötatud lahenduse tegeliku kasutuselevõtuni. Selleks tuleb eelnõus luua võimalus liikuda edukalt lõpule viidud teadus- ja arendushankest lahenduse esimese kasutuselevõtu ja kommertstellimuseni ilma, et selleks tuleks korraldada uus hankemenetlus.

Selgitus: Peame oluliseks tagada eelnõuga loodava õigusraamistiku paindlikkus ja võimalikult minimaalne reguleerimine, mida toetavad ühtsete põhimõtete kehtestamine ja õiguskindluse parandamine, mis aitavad ettevõtetel kasvada ja areneda ning teha tihedamat koostöös teadusasutustega. Määrus kehtestab piirid teadusarendustegevuse (TA) ja kommertskasutusele eelnevate riigihangete (PCP – *pre-commercial procurement)* kasutamiseks ning ühishangete soodustamiseks, kuid väga detailne reguleerimine seab innovatsioonile piirid.

Tervitatav on TA hanke ja kommertskasutusele eelneva hanke eristamine ja määratlemine, milliseid reegleid kohaldatakse olukorras, kui hanke esemeks on uuendusliku lahenduse arendamine prototüübi või katsetamiseni ja olukorras, kus eesmärk on tellida teadus- ja arendusteenust. Samas tekitab eelnõus mõistete piiritlemine jätkuvalt küsimusi, sest senise käsitluse kohaselt on PCP sisuliselt üks teadus- ja arendushanke liik, mille puhul lisanduvad riskide ja kasu jagamise põhimõtted ning muud määruses PCP-le omased nõuded. Praktikas vajaks nende mõistete eristamine ja kohaldamisala siiski täiendavat juhendamist, kuna paljude avalike hankijate jaoks võivad piirid tavapärase teadus- ja arendushanke ning PCP vahel jääda ebaselgeks.

Kommertsialiseerimist võiks eelnõus käsitleda laiemalt, hõlmates lisaks litsentsimisele ka hargettevõtteid (*spin-off*'e), ühisettevõtteid ja muid teadmussiirde viise. Intellektuaalomandi väärtustamise raamistik peaks arvestama ka ülikoolidest lähtuvate ja madalama tehnoloogiaküpsuse tasemega tehnoloogiate eripäraga.

Määruse üldpõhimõtted on valdavalt kooskõlas seniste innovatsioonitegevust toetavate praktikatega. Kehtestatavate kohustuslike menetlusreeglite asemel peaks määrus rohkem keskenduma innovatsiooni kasutuselevõtule, ettevõtete referentskliendiks olemisele ja avaliku sektori kui teadlikule rollikujundajale, mistõttu peaks määrus sisaldama selgeid ja ühtseid suuniseid nn esimese ostja (*first buyer)* põhimõttele. Avalik sektor saab teadlikult täita esimese kasutusele võtja ja referentskliendi rolli, et kiirendada teadustulemuste jõudmist turule ning toetada innovaatiliste ettevõtete kasvu ja ekspordivõimekust. Määrus ei sätesta hetkel võimalust teadusarendustegevuse käigus loodud lahendust kasutusele võtta ilma uut hanget läbi viimata, mistõttu ei ole järjestikused innovatsiooniprotsesside etapid toetatud ja ei ole loodud senisest paremaid võimalusi innovaatiliste lahenduste kasutuselevõtuks. Innovatsioonimäärus peaks pakkuma terviklikku innovatsiooniprotsessi ning võimaldama lisaks uue lahenduse väljatöötamisele, katsetamisele ja valideerimisele ka lahenduste tegelikku kasutuselevõttu ja eemaldama takistused esimeseks kommertstellimuseks.

Toetame eelnõus turu-uuringute läbiviimise kohustust, etapiviisilist arendust ja innovatsioonikriteeriumite kasutamist, kuid mitte neile seatud piiravaid tähtaegu ja osakaale, mis vähendavad tegevuse paindlikkust, pilootprojektide läbiviimist ja katsetusi. Turu-uuringu läbiviimise kord ja ulatus peavad olema proportsionaalsed hanke keerukuse ja eesmärgiga, vältides liigseid formaalseid kohustusi ja võimaldama hankijal hinnata erinevaid arendus- ja koostöömudeleid, võimalikke kulusid, konkurentsiolukorda ja kaasnevaid riske. Turu-uuringute ning probleemipõhise lähenemise kasutamine võib suurendada innovaatiliste ettevõtete võimalusi hangetel osaleda, kuid peame piiravateks tingimusteks eelteadete avaldamist Euroopa Liidu Teatajas, kohalikus riigihangete registris ning lisaks ka muude kanalite kasutamise kohustust.

Eelnõu (artikli 9) kohaselt peab hankija enne teadus- ja arendustegevuse hanke väljakuulutamist korraldama turukonsultatsiooni. Lähenemine, mille kohaselt eelneb hankele turukonsultatsioon ning nõuded sõnastatakse eelistatult funktsionaalsetena, toetab innovatsiooni hankimist. See võimaldab arvestada turul olemasolevate ja arendatavate lahendustega ning väldib konkreetse tehnoloogia või lahenduse põhjendamatut ettemääramist.

Eelnõus sisalduv põhimõte, et teadus- ja arendushangetes tuleks üldjuhul kasutada mitut pakkujat ning paralleelset arendust, võib Eesti kontekstis osutuda probleemseks. Eesti teadus- ja arendushangetele on sageli omane piiratud konkurents ning praktikas esitatakse paljudel juhtudel ainult üks pakkumus. Kui mitme pakkujaga menetlus muutub üldreegliks ja ühe pakkujaga lepingu sõlmimine jääb erandlikuks, võib see suurendada ohtu, et osa teadus- ja arendushankeid jääb üldse läbi viimata või ei saavutata menetlusega soovitud tulemust. Kuigi mitme pakkuja kasutamise eesmärk, sealhulgas konkurentsi säilitamine kogu arendusprotsessi vältel, tehnoloogiliste riskide vähendamine ja innovatsiooni soodustamine, on iseenesest põhjendatud, tuleks eelnõu kujundamisel arvestada ka väiksemate liikmesriikide turu eripärasid ning tagada piisav paindlikkus olukordadeks, kus turul ei ole mitut kvalifitseeritud pakkujat.

5.2. Toetame innovatsiooni soodustavate riigihangete laialdasemat kasutamist, et suunata avaliku sektori ostujõudu innovatsiooni ja võimaldada riigil olla uuenduslike lahenduste esimene kasutaja ja ettevõtete referentsklient. Seejuures tuleb eelnõus vältida jäiku menetlusnõudeid, sealhulgas kohustuslikke osakaale ja tähtaegu, mis piiravad innovatsiooniprojektide eripäraga arvestamist. Eelnõu peaks keskenduma innovatsiooni soodustavate tingimuste loomisele, samas kui hankemenetluste nõuded peaksid olema koondatud ühtsesse Euroopa Liidu riigihangete õigusraamistikku, vältides regulatsioonide kattumist ja dubleerivaid kohustusi.

Selgitus: Innovatsiooni toetavate riigihangete kasutuselevõttu on Euroopa Komisjoni poolt suunatud pikemat aega, kuid oma eesmärki pole see veel täitnud. Kommertskasutusele eelnevate hangete varasem kord põhineb 2007. a komisjoni teatisel[11], mida liikmesriigid tõlgendavad erinevalt ning teadusarendustegevuse hanked, mis on seni jäänud riigihankedirektiivide kohaldamisalast välja. Eelnõu loob neile justkui õigusliku aluse ja menetluskorra, kuid eelnõus esitatud regulatsioon on paindumatu ning innovatsioon vajab kiiret kohanemist, riskijulgust ja katsetamist, eriti kiiresti arenevates valdkondades nagu kaitse, tervis, sotsiaal ja tehnoloogia.

Kuigi eelnõuga kehtestatav ühtne raamistik aitab suurendada õiguskindlust, näeme riskina, et Euroopa innovatsioonimääruse eelnõu ja ELi riigihangete määruse (*Public Procurement Act*, PPA) eelnõu võimalik kattuvus ning ebaselge piiritlemine raskendavad hankijal kohaldatavate reeglite valikut. Eriti keeruline võib piiritlemine olla projektide puhul, mis hõlmavad samaaegselt teadus- ja arendustegevust, prototüüpimist, piloteerimist ning lahenduse kasutuselevõttu. Sellistes projektides ei pruugi olla piisavalt selge, millises ulatuses kohaldada Euroopa innovatsioonimäärust ning millises ulatuses PPA-s sätestatud innovatsioonihangete regulatsiooni (innovatsioonimenetlust).

Küsimusi tekitab paralleelselt kavandatava EL riigihangete määruse eelnõu, millega soovitakse kõik TA teenuste tellimist puudutav üldisest riigihankeraamistikust välja arvata. Eesti vaates oleks selgem ja praktilisem, kui avaliku sektori hangetega seotud menetlusreeglid paikneksid võimalikult ühes õigusraamistikus, mitte erinevates ELi õigusaktides. Mitmed eelnõu sätted muudavad nimetatud riigihangete läbiviimise keerulisemaks ja dubleerivad juba riigihangete määruse eelnõus sisalduvaid nõudeid. Õigusselguse ja halduskoormuse vähendamiseks peaks vältima olukorda, kus innovatsioonihangete regulatsioon jaguneb kahe eraldiseisva, kuid sisuliselt väga sarnase menetlusraamistiku vahel, mistõttu peaks innovatsioonimääruse eelnõu jääma reguleerima vaid innovatsioonikeskkonda ja mitte hankemenetlust.

Ühetaoline menetlusmudel ei pruugi sobida kõikide innovatsiooni edendavate riigihangete läbiviimiseks, sest suurenev halduskoormus ning kohustuslikud elemendid võivad vähendada motivatsiooni innovatsiooni toetavaid riigihankeid läbi viia. Samuti piirab ettevõtete paindlikkust kasutada parimat võimalikku kompetentsi

[11] https://eur-lex.europa.eu/search.html?scope=EURLEX&text=52007DC0799&lang=en&type=quick&qid=1794566840641

nõue, et vähemalt 50% TA tegevustest tuleb läbi viia ELis või muudes lubatud riikides, mis puudutab eelkõige valdkondi, kus arendustegevus toimub suures osas rahvusvahelistes võrgustikes ning sobivad partnerid võivad paikneda väljaspool ELi (nt süvatehnoloogia, tervisetehnoloogia, rohetehnoloogia, tehisintellekt). Hankija paindlikkuse tagamiseks ei pea Eesti põhjendatuks kohustuslike miinimumkaalude kehtestamist, mille kohaselt peab kvaliteedikriteeriumide osakaal olema vähemalt 50% ja innovatsioonikriteeriumide osakaal vähemalt 15%, ega pakkumuste esitamiseks ühekuulise miinimumtähtaja kehtestamist. Hindamiskriteeriumide kaalude ja pakkumuste esitamise tähtaja määramisel peaks hankijal säilima võimalus arvestada konkreetse hanke olemust, keerukust ja turuolukorda.

Ettevõtetel, eriti iduettevõtetel ja kasvufirmadel, puuduvad sageli ressursid ja hankealased teadmised konkurentsivõimeliste pakkumuste koostamiseks ning vajalike partnerite, näiteks teadusasutuste kaasamiseks. Seetõttu tuleks komisjoni poolt eelnõue rakendamisel pakkuda ka toetavaid meetmeid, nagu koolitused, juhendid ja nõustamine. Need suurendaksid ettevõtete praktilist valmisolekut teadus- ja arendushangetel osaleda.

5.3. Toetame eelnõus piiriülestele ühishangetele lihtsustatud raamistiku loomist ja seeläbi innovatsioonisõbraliku ettevõtluskeskkonna arendamist, et vähendada innovatsioonilõhet ning toetada ettevõtete kasvu ja piiriülest tegutsemist Euroopa Liidu siseturul. Peame oluliseks, et piiriüleste ühishangete raamistik soodustaks lisaks hankijate vastutuse ja menetlusreeglite reguleerimisele ka uuenduslike lahenduste ühist katsetamist, teadus- ja arendustaristu ühiskasutust ning tulemuste vastastikust tunnustamist, et toetada ühtse Euroopa innovatsioonituru kujunemist.

Selgitus: Eelnõuga soovib komisjon luua teadus- ja arendusteenuste hangete ning teadus- ja arendusteenuste piiriüleste ühishangete jaoks ühtlustatud korra (Artikkel 31). Ühtne piiriüleste hangete raamistik suurendab koostööd, aitab vähendada innovatsioonilõhet, parandab innovaatiliste ettevõtete kasvuvõimalusi, koostööd teadusasutustega ja soodustab teadustulemuste jõudmist turule. Nende edukaks rakendamiseks on aga vaja täiendavaid stiimuleid, mis võimaldaksid lihtsustatud menetlust ja ettevalmistuskulude vähendamist, eriti väikeriikide jaoks. Selline lähenemine toetaks innovatsiooni levikut kogu EL siseturul (EL eelistamine) ning praktilise kogemusbaasi teket võimaldades ettevõtetele suuremat turgu.

Eelnõu reguleerib peamiselt vastutust, mitte ühise testimise edendamist, taristu kasutamist või tulemuste vastastikust tunnustamist, mis ei aita tekitada ühist innovatsiooniturgu. Peame oluliseks innovatsioonimääruse eelnõus sätestatud ühishangete reguleerimise seoste välja toomist riigihangete määruses reguleeritud piiriüleste hangete läbiviimisega ning hankijatele soodsate tingimuste loomist ja motivatsiooni tõstmist selle võimaluse kasutamiseks. Liikmesriikide erinevad regulatsioonid, hankekorraldus ja turupraktikad suurendavad ettevõtete kulusid ning vähendavad võimalusi kasvada kogu siseturul, mistõttu peaks piiriülestele ühishangetele loodavad reeglid looma alused tervikliku turu tekkeks ja suurendama ligipääsu rahvusvahelisele kapitalile.

Piiriüleste ühishangete läbiviimine toetab innovatsiooni ja selle tekkimise tõenäosust laiemalt. Eelnõuga pakutav lähenemine võimaldab koondada suurema nõudluse ja rahastusvõimalused, mis loob paremad eeldused uute tehnoloogiate ja lahenduste kasutuselevõtuks ning ettevõtete kasvuks suurendades ekspordivõimalusi, sest pakub Eesti ettevõtjatele paremaid võimalusi osaleda suuremahulistes Euroopa innovatsiooniprojektides. Eesti ettevõtete jaoks on olulised eelnõus sätestatud juurdepääsutingimused, mis võivad parandada konkurentsivõimalusi Euroopa ühtsel turul vähendades konkurentsi riikidega, kus tegevus toimub teistsuguste turutingimuste alusel. Lisaks toetab see üldise innovatsioonivõimekuse tugevnemist ning tagab liidus loodud TA tulemuste, oskusteabe ja intellektuaalomandi jäämist ELi.

5.4. Toetame eelnõus meetmeid, mis soodustavad uuenduslike lahenduste väljatöötamist, turule jõudmist ja kasutuselevõttu ning aitavad kõrvaldada innovatsiooni takistavaid struktuurseid tõkkeid. Eelkõige peame oluliseks toetada uute innovaatiliste ettevõtete teket ja kasvu ning neisse investeerimist, vältides seejuures täiendavat halduskoormust ja ebaproportsionaalseid nõudeid. Eelnõus sätestatavad nõuded ja

kvaliteedikriteeriumid peavad olema paindlikud ja proportsionaalsed ning arvestama ettevõtete erineva arengufaasi, ärimudeli ja riskiprofiiliga, et need ei takistaks innovatsiooni või turule sisenemist.

Selgitus: Innovatsiooni edendamisel tuleks keskenduda turule jõudmisele ja kasutuselevõtule, kuid eelnõu keskendub suures osas menetlusprotsesside reguleerimisele. Liigne reguleerimine ja kohustuslikud sätted suurendavad töö- ja halduskoormust ja vähendavad innovatsiooni edendavate hangete läbiviimist. ELi peamine väljakutse ei seisne teadusarendustegevuse vähesuses, vaid suutlikkuses muuta teadustulemused rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliseks ettevõteteks, mistõttu jääb oluline osa loodud majanduslikust väärtusest realiseerimata. Innovatsioonimäärus peaks eemaldama innovatsiooni pidurdavad kitsaskohad, milleks on vähene kommertsialiseerimine, kasvufaasi rahastuse puudujäägid ja turu killustatus. Need vähendavad ettevõtete motivatsiooni uutesse tehnoloogiatesse investeerimisel ja piiravad innovaatiliste ettevõtete teket.

Peame positiivseks eelnõus sätestatud põhimõtteid, mille kohaselt kvaliteedikriteeriumid peaksid olema seotud sõlmitava lepingu esemega ning olema proportsionaalsed selle keerukuse ja riskidega. Toetame lähenemist, mis võimaldab ettevõtete majandusliku suutlikkuse hindamisel arvestada lisaks traditsioonilistele finantsnäitajatele ka riskikapitali investeeringuid, intellektuaalomandit ja äriplaane, mis parandab innovaatiliste idu- ja kasvufirmade ligipääsu arenguvõimalustele. Peame oluliseks, et kvaliteedikriteeriumite rakendamisel säiliks paindlikkus ning välistatakse olukorrad, kus seatud kriteeriumid kujunevad ettevõtete jaoks täiendavaks turutõrkeks. Liiga detailsed või kõrged nõuded piiravad ettevõtete osalemist ja vähendavad innovatsioonipoliitika eesmärke tuua turule uusi lahendusi ja turuosalisi. Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni OECD uuring (OECD, 2026, *Innovative Capacity Assessment of Estonia*) näitab, et madalaima maksumuse asemel hindamisel kvaliteedikriteeriumite kasutamine suurendab innovaatilise pakkumuse edukust, kuid toob seejuures välja, et selle rohkem kui 30% osakaalu puhul mõju kasv aeglustub. Ühe väljakutsena innovatsioonitsükli jooksul on uute ettevõtete kasvatamine ja skaleerimine, mistõttu peaks kujundama nõuded viisil, mis ei eelistaks ainult väljakujunenud turuosalisi.

Luues eelnõuga Euroopa ülese intellektuaalomandiväärtustamise raamistiku, aitab see vähendada teadmiste puudujääki ja oskuseid intellektuaalomandi kasutamisel majandusliku väärtusena ja kaasata kasvufaasis rohkem investeeringuid. Kuigi ühtne raamistik suurendab läbipaistvust ja parandab immateriaalse vara väärtuse hindamist, kaasneb sellega risk või liiga jäik ja standardiseeritud lähenemine, mille väärtus võib sõltuda liiga suurel määral tehnoloogiast, ärimudelist ja ettevõtte arengufaasist. Eelnõuga loodav regulatsioon ei tohi suurendada halduskoormust, tehingule minevaid kulusid ja sõltuda välistest osapooltest. Eelnõu peab toetama turu toimimist, oskuste kasvatamist ja vähendama infopuudust, mitte tekitama juurde kohustuslikke mehhanisme.

5.5. Eesti toetab innovatsioonimääruse eelnõu eesmärki parandada teadusarendustegevuste tulemuste turule jõudmist. Toetame eelnõu kohast Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti juurde pädevuskeskuse loomist, et soodustada intellektuaalomandi õiguste üleandmist ja litsentsimist ning parandada innovaatiliste ettevõtete võimalusi kaasata rahastust, vältides seejuures liikmesriikide teenuste dubleerimist. Peame oluliseks, et eelnõus sätestatud intellektuaalomandi hindamisraamistik suurendaks läbipaistvust ja usaldusväärust, kuid selle kasutamine jääks vabatahtlikuks ega määraks tehingupooltele siduvalt intellektuaalomandi väärtust.

Selgitus: Eelnõu kohaselt Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) juurde loodav pädevuskeskus võimaldab ühtlustada intellektuaalomandi hindamist, väärindamist ja tõendamist, parandada killustunud teadlikkust tagades seejuures loodava süsteemi kättesaadavus iduettevõtetele, VKE-dele ja teadusasutustele. EUIPO-l on toimiv koostöövõrgustik liikmesriikide intellektuaalomandiametite ja kasutajaühingutega ning kogemus Euroopa-üleste intellektuaalomandi andmekogude, ühiste teenuste ja koostöömehhanismide arendamisel. Senine koostöö, sealhulgas ettevõtjatele koos liikmesriikidega pakutav IP Scan teenus, näitab, et EUIPO suudab kaasata riiklikke ameteid ning korraldada ühiseid tegevusi tõhusalt. Pädevuskeskuse loomisel peame oluliseks, et tegevustega ei dubleeritaks liikmesriikides juba olemasolevaid toimivaid süsteeme ja ekspertteadmist, mis on välja kujunenud innovatsiooniagentuurides ja muudes sarnastes asutustes, kes tegelevad intellektuaalomandi õigustega. Täiesti uute struktuuride loomisel tuleks tugineda olemasolevatele riiklikele ja

eraalgatuslikele praktikatele, need koondada ja edendada nende vastastikust tunnustamist Euroopa tasandil, et vältida liigsete institutsionaalsete kihtide loomist. Keskuse tugi peaks suunama osapooli tegema teadlikke valikuid ettevõtete kasvuks ja arendamiseks ning toetama neid intellektuaalomandi strateegia valimisel vastavalt ärimudelile. Keskuse tulemuslikkus sõltub tema koostööst liikmesriikide intellektuaalomandiga tegelevate asutuste, finantsasutuste ning teadmussiirde võtmeosapooltega, sealhulgas ülikoolide, teadus- ja arendusasutuste, rakenduskõrgkoolide ja rakendusuuringute keskustega, kes täidavad olulist rolli intellektuaalomandi loomisel, väärindamisel ja kommertsialiseerimisel ning toetavad seeläbi intellektuaalomandi laiemat kasutamist ettevõtete väärtustamisel.

Samuti peame oluliseks pädevuskeskuse loomisel liikmesriikide intellektuaalomandi ametite jt seotud asutuste rollijaotust, mis ei dubleeriks juba olemasolevaid teenuseid ja võimalusi vaid pakuks lisandväärtust. Keskuse ülesanne peaks olema ühtsete raamistike ja metoodikate loomine, mida toetavad liikmesriikides pakutavad tugiteenused. See tagab arusaama liikmesriikide ettevõtjate jt asutuste eripära, tagab teabevahetuse ning arvestab kohalikke vajadusi ja võimalusi.

Loodav ELi ülene intellektuaalomandi väärtustamise raamistik peab olema ja jääma vabatahtlikuks ning võimaldama paindlikku kasutust. See ei tohi muutuda eeltingimuseks väljastatud sertifikaatidele ning anda konkreetsele väärtushinnangule siduvat ega õiguslikku tähendust. Ühtne raamistik peab olema proportsionaalne ning paindlikult rakendatav arvestades erinevate ettevõtete eripära, suurust, ärimudelit ja turuolukorda. Selle eesmärgiks peaks olema hindamisel läbipaistvuse ja usaldusväärsuse suurendamine, mis samaaegselt säilitaks hindamise paindlikkuse ja ettevõtjate ning teadusasutuste valikuvabaduse selle kasutamiseks. Teisalt peaks olema tagatud loodud toe kättesaadavus idu- ja kasvuettevõtetele ning teadusasutustele, mis ei muudaks väärtustamist ja sertifitseeritud hindajate kasutamist kättesaamatuks. Eelnõus tuleks tunnustada registreeritud riiklike ja Euroopa patendivolinike pädevust ning sertifitseerimine ei tohi muutuda pankade või toetusmeetmete kaudu de facto kohustuslikuks eeltingimuseks.

5.6. Toetame intellektuaalomandipõhiste varade suuremat kasutamist ettevõtete kasvu, investeeringute kaasamise ja rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamisel. Selleks peab loodav intellektuaalomandipõhise vara ühtne hindamismetoodika parandama intellektuaalomandi väärtushinnangute võrreldavust ja usaldusväärsust ning toetama intellektuaalomandi kasutamist tagatisena, säilitades tehingupoolte õiguse hinnata selle sobivust ja väärtust.

Selgitus: Eelnõus tuuakse välja teadusarenduse ja innovatsiooni tulemuste turule viimise takistusena ebapiisav selgus ja võrreldavus intellektuaalomandi väärtuse määramisel ja rahalisel väljendamisel, mille hindamisel on puuduseks ühtlustatud metoodika puudumine, ebapiisavad teadmised ja kogu liitu hõlmava kauplemiskoha puudumine. Toetame ühtset lähenemist EL tasemelt, tegevuste koordineerimist ja võrdsete võimaluste pakkumist kõikidele liikmesriikidele. Võrreldavad lähenemisviisid suurendavad intellektuaalomandi usaldusväärsust investorite, finantsasutuste ja ettevõtete jaoks ning võivad aidata vähendada turuosaliste ebakindlust, parandada ligipääsu rahastusele ning toetada teadustulemuste tõhusamat väärindamist kogu Euroopa ühtsel turul. Paindliku raamistiku loomisel intellektuaalomandi turule viimiseks peaks vältima liigset menetluslikku detailsust ja kohustuslikke nõudeid, mis võivad suurendada avaliku ja erasektori töö- ja halduskoormust, mistõttu peab raamistik jääma vabatahtlikuks ja paindlikuks. Peame oluliseks, et raamistik arvestaks ka madalama tehnoloogiaküpsusega teadustulemustega, mille väärtus põhineb tehnoloogilisel potentsiaalil, intellektuaalomandil ja kavandataval kommertsialiseerimisteel.

Põhimõte, mille kohaselt jäävad teadus- ja arendustegevuse hanke tulemusena tekkivad intellektuaalomandi õigused üldjuhul töövõtjale ning osapooled jagavad riske ja hüvesid turutingimustel, on asjakohane. See soodustab TA tulemuste kommertsialiseerimist, toetab investeeringute kaasamist ja suurendab ettevõtjate võimalusi ekspordiks. Samal ajal peab säilima hankijale piisav õigus lahendust kasutada, hooldada, muuta ja edasi arendada nii ise kui ka teiste teenusepakkujate kaudu. Oluline on tagada, et turutingimustel riskide ja hüvede jagamine oleks kooskõlas riigiabi reeglitega, et tegemist oleks ettevõtjasõbraliku ja innovatsiooni toetava lähenemisega ning taaskasutada lahendust asutuste üleselt ning vältida sõltuvust ühest arendajast. Seda

lähenemist toetab ka Eesti digiteenuste omaniku ja pakkuja valiku juhend[12], mis käsitleb piisavate kasutusõiguste tagamist ühe tarnijaga seotud sõltuvuse maandamise vahendina.

Eelnõu artikkel 19 osas vajavad täiendavat analüüsi avalikule hankijale antavad ulatuslikud õigused nõuda teatavatel tingimustel intellektuallomandi litsentsimist või üleandmist, sh mõnel juhul ilma hüvitiseta. Eelkõige tuleks täpsustada määruses kasutatud määratlemata mõisteid nagu „*reasonable period*“, „*best efforts to commercialise*“, „*legitimate reasons“, „public interest*“ ning „*fair and reasonable conditions*“, et tagada ettevõtjate õiguskindlus ja meetmete proportsionaalsus. Samuti toetame TA-hangete konfidentsiaalsuse põhimõtet (artikkel 26), kuid peame oluliseks, et ärisaladuste kaitse oleks täielikult kooskõlas direktiiviga (EL) 2016/943 ning ärisaladuse kaitse ei sõltuks üksnes sellest, kas ettevõtja on konkreetse teabe hankemenetluses formaalselt konfidentsiaalseks märkinud.

Enne väljatöötatud süsteemi rakendamist tuleb kindlaks määrata andmete kogumise, kasutamise, kvaliteedi ja konfidentsiaalsuse põhimõtted. Samuti tuleb hinnata olemasolevate andmekogude kasutamise ja omavahel sidumise võimalusi ning ulatust, tagades liikmesriikide osalemise andmemudeli kujundamises. Intellektuaalomandi väärindamisel kogutavate andmete puhul peab kehtima minimaalsuse põhimõte: koguda tuleb üksnes andmeid, mis on vajalikud intellektuaalomandipõhise rahastamise turu toimimiseks ja analüüsimiseks. Ärisaladuste kaitse peab olema tagatud kogu andmete elutsükli jooksul, sealhulgas kogumisel, säilitamisel, teiste registrite andmetega sidumisel, analüüsimisel ja avaldamisel. Määrus peaks kehtestama selged reeglid registrite ja andmebaaside ühendamise ning andmete kombineerimise kohta, sest nende tehniline ühendamine võib võimaldada tuletada ettevõtjate kohta uut tundlikku äriteavet.

5.7. Eesti ei toeta Euroopa Komisjonile ulatuslike volituste andmist eelnõu olemuslike elementide ja põhinõuete, muu hulgas riskihindamis- ja maandamisnõuete kehtestamiseks delegeeritud või rakendusaktidega, vaid peab vajalikuks sätestada need eelnõus. Delegeeritud aktidega võib vajaduse korral täpsustada üksnes eelnõu mitteolemuslikke tehnilisi küsimusi.

Selgitus: Leiame, et delegeeritud aktiga võib Euroopa Komisjon täiendada või muuta üksnes määruse mitteolemuslikke osi, mis võivad mõjutada ettevõtluskeskkonda ja kaasa tuua olulisi tehnilisi ja majanduslikke kohustusi, mistõttu tuleb määruse eelnõus sätestada õiguskindluse ja läbipaistvuse tagamiseks põhinõuded, millel on otsene mõju ettevõtjate õigustele, ning turule jõudmisele.

Eelnõuga soovitakse sätestada komisjonile kavandatud delegeeritud volitusi, mis võivad oluliselt mõjutada ettevõtjate õigusi ja kohustusi. Näiteks võimaldavad artikli 19 lõige 10 ning artikli 22 lõige 5 ja artikli 24 lõige 12 delegeeritud aktidega muuta vastavalt intellektuaalomandiõigusi ning hulgihanget ja konkurentsipõhist etapiviisilist arendustegevust puudutavate erandite ringi. Eriti ulatuslik on artikli 28 lõikes 6 kavandatud volitus kehtestada delegeeritud aktiga kohustuslikke tehnilisi spetsifikatsioone, kvalifitseerimis- ja pakkumuste hindamise kriteeriume ning lepingu täitmise tingimusi. Selliste nõuete põhisisu, ulatus ning riskihindamise ja riskide maandamise põhielemendid peaksid olema sätestatud määruse eelnõus.

Juhul kui eelnõus volituste andmine Euroopa Komisjonile siiski kavandatakse delegeeritud või rakendusaktidega, eelistame rakendusakte, nagu näiteks eelnõu artiklites 32 ja 35, kus rakendusaktidega täpsustatakse intellektuaalomandi väärtuse määramise raamistiku tehnilisi spetsifikatsioone, tehnilisi standardeid ja sertifitseerimissüsteemi rakendamise üksikasju. Rakendusaktide kasutamine võib toimuda ainult vältimatu vajaduse korral, mis on vajalik määruse ühetaolise rakendamise korral tehniliste ja menetluslike üksikasjade täpsustamiseks ning; mis ei muuda põhinõudeid, kehtesta uusi iseseisvaid kohustusi ega laienda kohaldamisala.

Regulatiivliivakastide soovitus

[12] https://riigikantselei.ee/sites/default/files/documents/2025-10/Avalike%20digiteenuste%20omaniku%20ja%20pakkuja%20valik.pdf

5.8. Eesti eelistab kehtestada Euroopa innovatsioonimääruses ühtsed põhimõtted regulatiivliivakastide loomiseks ja kasutamiseks uuenduslike lahenduste arendamisel ja testimisel, sealhulgas regulatiivliivakasti selge määratluse ning õigusliku aluse, mitte piirduda üksnes mittesiduva soovitusega. Regulatiivliivakastide üldise raamistiku kujundamisel peame oluliseks vältida dubleerimist Euroopa Liidu valdkondlikes õigusaktides ette nähtud eriregulatsiooniga ning säilitada paindlikkus, mis võimaldab arvestada valdkondlike regulatiivliivakastide eripära ja õigusraamistikuga.

Selgitus: Toetame regulatiivliivakaste puudutavate põhimõtete kehtestamist innovatsiooni soodustamiseks, eelistatult innovatsioonimääruses. Eesti leiab, et regulatiivliivakastide potentsiaal avaneks täielikult juhul, kui tegemist oleks siduva õigusraamistiku, mitte pelgalt soovitusega, kuid regulatiivliivakastide ühtse defineerimise ning põhimõtete kindlustamisega soovituse tasemel, astutakse oluline samm innovatsioonisõbralikuma Euroopa suunas.

Peame oluliseks ELi tasandil konkreetsemat regulatiivliivakastide defineerimist viisil, mis võimaldab uuenduslikke tooteid ja teenuseid, katsetada järelevalve all, ka juhtudel, kui selleks on vajalik kehtivast regulatsioonist erinev lahendus, sest vaid nii omab regulatiivliivakast tegelikku väärtust, vastasel juhul on tegemist tavalise katsetamisega. Leiame, et regulatiivliivakasti üheks defineerivaks tunnuseks on võimalus pakkuda regulatiivset paindlikkust ning mille eesmärk on regulatiivne õppimine ning õigusselgus. Seetõttu peaks liivakasti formaadi loomine olema põhjendatud eelkõige seal, kus olemasolevad õiguslikud tõkked nõuavad eksperimenteerimiseks ajutise erisuse kohaldamist, mistõttu peab olema sätestatud ka sellise erandi piiritletud õiguslik alus, mille raames pädev asutus saab seaduses sätestatud tingimustel erandit konkreetsele katseprojektile kohaldada. Regulatiivne paindlikkus ei tähenda aga pädevale asutusele üldist ega piiritlemata volituse andmist seadusi kohaldamata jätta. Erisuste kohaldamine peab olema alati eesmärgipärane ja eelistame, et selle alus oleks sätestatud siduvas õigusaktis, eelistatult Euroopa innovatsioonimääruses.

Mõistete tasandil on oluline teha selget vahet üleüldise seadusjärgse regulatiivliivakasti raamistiku ja selle raames lubatud individuaalse eksperimenteerimisprojekti vahel. Innovaatorid ei "asuta liivakaste", vaid taotlevad oma projektidele juurdepääsu olemasolevale raamistikule. Mõistete selgelt defineerimise vajadust näeme nii ettevõtete, teadus- ja arendusasutuste, järelevalve kui ka seadusandja vaatest. Peame oluliseks, et horisontaalne raamistik kehtestaks selged ja piisavalt üldised aluspõhimõtted, kuid need ei tohi hakata kaudselt ega otseselt segama valdkondlikke õigusakte. Rangelt reguleeritud sektorites (nt tehisaru, tervishoid, ravimid ja biotehnoloogia), kus on regulatiivliivakastid juba olemas või loomisel peab innovatsiooni edendamine neis sektorites tuginema vastava valdkonna õigusaktile. Seetõttu peab olema üheselt tagatud, et horisontaalsed suunised ei tekita õiguslikku segadust, paralleelseid tõlgendusi ega dubleerivaid menetlusi. Tervisevaldkonnas on ravimeid ja meditsiiniseadmeid reguleerivates EL õigusaktides regulatiivliivakastid juba ette nähtud või vastavad algatused menetluses. Menetluses on biotehnoloogia eelnõude pakett, millega luuakse horisontaalne tervisebiotehnoloogia liivakastide regulatsioon ning nähakse lisaks ette muudatused neljas valdkondlikus õigusaktis (ravimite kliiniliste uuringute, veterinaarravimite, inimpäritolu materjalide ning toidu- ja sööda valdkonnas) regulatiivliivakastide raamistiku loomiseks. Seetõttu tuleks lähtuda põhimõttest, et esmajärjekorras kohaldatakse vastava valdkonna õigusakti nõudeid ning horisontaalseid põhimõtteid rakendatakse üksnes ulatuses, mis ei ole vastuolus sektoripõhise regulatsiooniga.

Peame oluliseks, et regulatiivliivakasti põhiolemus ja eesmärgid peaksid olema ELi õigusaktides võimalikult ühtselt määratletud, arvestades vajaduse korral valdkondlike erisustega. Eesti vaates peame oluliseks regulatiivliivakastide ja testkeskkondade võimaluste avamist mitmes valdkonnas ning sealjuures oluliste näidetena võib välja tuua tervisetehnoloogia valdkonna, ringmajanduse ning lennunduse.

5.9. Peame oluliseks, et teiste liikmesriikide pädevad asutused tunnustaksid regulatiivliivakastides osalenud projektide väljumisaruandeid ja katsetulemusi. Regulatiivliivakastidest kogutud andmed saavad toetada õigusruumi asjakohastamise vajaduse hindamist ja arendamist nii riigisisesel kui ka Euroopa Liidu tasandil.

Selgitus: Toetame soovituses seatud eesmärki väljastada katseprojekti läbinutele ametlik väljumisaruanne ning soovime rõhutada, et regulatiivliivakastide peamine väärtus seisneb regulatiivses õppimises ning innovaatilise

lähenemise tõestamine. Peame oluliseks, et katsetamise tulemusena väljastatud aruandeid tunnustaksid ka teiste liikmesriikide järelevalveasutused, sest vastastikuse tunnustamiseta on ettevõtted ja teadus- ja arendusasutused sunnitud potentsiaalselt läbima igas EL liikmesriigis dubleerivaid ja kalleid katseid. Vältimaks olukordi, kus katsetuse edukalt läbinud ja ohutust tõestanud toode või teenus ei pääse turule, sest kehtivat õigust ei ole muudetud, toetame põhimõtet, et regulatiivliivakastidest saadud teadmised ja edukate katseprojektide tulemused peavad viima asjaomaste õigusaktide muutmiseni nii siseriiklikul kui ja ELi tasandil. VKE-de ja iduettevõtete halduskoormuse vähendamiseks peavad regulatiivliivakastides osalemise nõuded jääma proportsionaalseks ning vajadusel hõlmama lihtsustatud juurdepääsu. Kuna valdkonnaülene innovatsioon puudutab sageli mitme järelevalveasutuse vastutusala, teeb Eesti ettepaneku kaaluda ka "ühe akna" menetlusformaati, mis lihtsustaks ettevõtetel liivakastides osalemist. Ühe akna formaat tähendab, et ettevõtja saab ühest kontaktpunktist tervikliku ligipääsu vajalikule infole ja teenustele ning eri asutuste vaheline koordineerimine toimub tema jaoks taustal.

6. Arvamuse saamine ning seisukohtade kooskõlastamine

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on seisukohtade ettevalmistamisel küsinud sisendit Riigikantseleilt, Haridus- ja Teadusministeeriumilt, Justiits- ja Digiministeeriumilt, Kliimaministeeriumilt, Rahandusministeeriumilt, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumilt ning Sotsiaalministeeriumilt. Samuti palusime ettepanekuid huvigruppidelt (huvigruppide nimekiri vastavalt Lisa 2). Lisaks toimusid kohtumised nii ministeeriumide kui ka huvigruppide ning ettevõtlusliitudega seisukohtade ettevalmistamise protsessis. Arvamuse saatsid või osalesid seisukohtade ettevalmistamise aruteludes Haridus- ja Teadusministeerium, Justiits- ja Digiministeerium Kliimaministeerium, Rahandusministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning Sotsiaalministeerium. Huvigruppidest saatsid oma ettepanekud: Eesti Elektroonikatööstuse Liit, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Trüki- ja Pakenditööstuse Liit, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, Riigi Tugiteenuste Keskus, Tartu Ülikool ning Tallinna Tehnikaülikool Taltech.

Saabunud tagasiside on esitatud kaasamise tabelis (lisa 1) ning saabunud ettepanekutega on võimaluse korral arvestatud.

Ministeeriumid on seisukohad kooskõlastanud Euroopa Liidu koordinatsioonikogus.